

Bir Özbetimleme Denemesi

Mario Benedetti Şiirinin Ekinlerarası, Dillerarası ve Göstergelerarası Çevirisi

Ayşe Nihal Akbulut*

A case of self description. The intercultural, interlingual and intersemiotic translation of Mario Benedetti's poetry

Abstract

This is a study carried out with reference to the widest definition of translation by Jakobson who makes a tripartite categorization of translation. The contribution of the translator's self description to the comprehension of the process of translation is observed on the corpus of the translated poetry of Mario Benedetti, the Uruguayan poet who lost his life in 2009. The interlingual translations into Turkish were read by photographers who later transferred the words into images, namely, made the intersemiotic translations of the poetry. The interaction between the interlingual and intersemiotic translators is described and observed to reveal a totally new dimension in the process of translation in shedding light on the black box of the translator in taking her/his decisions.

Keywords: *Translator's decisions, interlingual and intersemiotic translation, poetry of Mario Benedetti, translator's self description.*

Çevirinin doğası üzerine

Çeviri tanımlamaları çeviri tarihi denli eskidir. Çağımıza damgasını vuran, çığır açan ve çeviriye bakış çevrenimizi genişleten tanımlardan biri de Roman Jakobson'un çeviri tanımı olmuştur. Jakobson çeviriyi tanımlarken üç ulama ayıırır: diliçi, dillerarası, göstergelerarası çeviri.

“Dilsel bir göstergeyi yorumlamak için, onun aynı dilin başka göstergelerine, başka bir dile, ya da dilsel olmayan bir simgeler dizgesine

* İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

çevrilmesine göre, üç yol seçenekiz. Bu üç çeviri biçimini farklı adlar altında belirtirmelidir:

1. Diliçi çeviri ya da *açıklama (rewording)*, dilsel göstergelerin aynı dilin başka göstergeleri aracılığıyla yorumlanmasıdır.
2. Dillerarası çeviri ya da *gerçek anlamıyla çeviri*, dilsel göstergelerin başka bir dil aracılığıyla yorumlanmasıdır.
3. Göstergelerası çeviri ya da *dönüştürme (transmutation)*, dilsel göstergelerin dilsel olmayan gösterge dizgeleri aracılığıyla yorumlanmasıdır.” (Jakobson 1966: 232-239; 2004: 2: 89-97)

Çeviri tanımlarının daha sonraki yıllarda evrildiği açık uçluluğun ilk ipuçlarını veren bir üçlü yayılmıştır Jakobson'un tanımı. (Krş. Toury 1995a:135-147) Yine bir dönüm noktası, bir kilometre taşı olan bir başka tanımı, “dizge içinde çeviri olarak benimsenen her metin betimleyici çalışmanın konusu olabilir” diyen Toury'nin tanımını da gücül olarak taşır Jakobson'un algımızı özgürleştiriren yaklaşımı.¹

Aşağıda aktaracağım çeviri deneyimi işte bu tanımların geniş çevrenine yayılan bir özellik göstermektedir. Çeviri olgusunun yayılmasını örneklemesi ve ışık tutması açısından ele alınmaktadır. Çevirmenin kendi deneyimlerini aktardığı özbetimlemeler, çevirmenin kara kutusu (bkz. Toury 1995b 181-193) ise araştırmacılar için çeviri olgusuna daha dolayız bir yaklaşımı olanaklı kılmaktadır. Son ürün çeviri yoluyla okura dolaylı yansyan çeviri sorunlarının ve çözümlerinin, daha öznel olmakla birlikte daha dolayız aktarımını ve dökümünü sunmaktadır.

¹ “Within our frame of reference, the assumption is applied to all utterances which are presented or regarded as translations within the target culture, on no matter what grounds, which I have now referred to as *assumed translations*. Under such observation, there is no pretense that the nature of translation is given, or fixed in any way. What is addressed, even in the longest run, is not even what translation *can be*, in principle, but what it proves to be *in reality*, and hence what it may be *expected to be* under various specifiable conditions.”

Bütünce: Mario Benedetti şiirleri

Bu yazıya konu olan kaynak metin / bütünce, 2009 yılında yaşamını yitirmiş olan Uruguaylı ozan Mario Benedetti'nin şiirlerinden seçmeler ve bunların Türkçeye çevirisisidir. (Bkz. Ek 2)

Şiirlerden bir örnek ilkin derslikte, bölümde sürdürülmekte olan çeviri dersleri bağlamında, şiir çevirisinin ele alındığı bir işlik çalışmasında kullanılmıştır. (Carpintero 2002; krş. Akbulut 2000.) Herhangi bir ozan yerine Benedetti'nin şiirinin örnek olarak seçilmesinin nedeni ise bu şiirde çevirmen adayı, öğrencilerin Türk şiir dizgesinin doğal okurları olarak alışkin oldukları bir sorunsalın varlığı ve Türk şiirinin yabancı olmadığı izlekleri taşıması olmuştur. Okurun bu izlekleri alımlamaya yatkın olması şiirin seçiminde önemli etkenlerden biri olmuştur.

Daha sonra bu şiirin iki çeviri değişkesi ve bunlara ilişkin bir yorum Cervantes Enstitüsü dergisinde yayımlanmıştır. (Carpintero 2002) (Bkz Ek 2)

Mario Benedetti'nin ölümünün 1. yıldönümünde ozanı anmak ve Türk okuruna tanıtım için hem şiirlerinden bir seçki hem de bu şiirleri okuyan fotoğraf sanatçılarının, bunlardan esinlenerek çektileri fotoğraflar şiirlerle birlikte sergilenmiştir.² Böylece çeviri ürünlerin alımlayıcıya ulaşacağı kanal her iki çeviri için de açılmıştır: alımlayıcıyla buluşma, bir yandan, görsel olarak sergi yoluyla, göstergelerarası çevirilerin= fotoğrafların sunulmasıyla; öte yandan, sözlü ve yazılı sunum yoluyla, dillerarası =Türkçeye çeviriler için yapılan okuma oturumları ve posterlerle, gerçekleştirilmiştir.

Özbetimleme: Çevirmenin Kara Kutusu

Daha önce yazarla ya da ozanla yani kaynak metni üreten kişiyle iletişim kurarak çeviri deneyimleri³ yaşamış olan çevirmen bu kez de doğrudan alımlayıcı ile, şiirleri okuyarak göstergelerarası çevirileri yapacak olan fotoğrafçılarla iletişim kurma olanağı bulmuştur.

² *Programa cultural del Instituto Cervantes de Estambul Mayo-Agosto 2010: 14-15. (7 Junio)* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ekim 2010.

İTÜ Mezunları Fotoğraf Kulübü Kasım 2010.

³ Divan şiir çevirisi deneyimi. Cevat Çapan'ın başkanlığında ozanlarla çevirmenlerin buluştuğu çeviri oturumları sonunda ortaya çıkan kolektif çevirilerin üretildiği oturumlara katılım ozanlarla doğrudan etkileşim içinde çeviri yapılmasını sağlayan bir olanaktır.

Bunların aktarılması ve çevirmenin kendi deneyimlerini anlattığı özbetim metinlerinin oluşması ile çeviri sürecinin son ürünü doğrudan yansımayan gizleri açığa çıkmaktadır. (Akbulut 2008; 2009; 2010)⁴

Çevirmenin Tanıklığı: Alımlayıcılarla Söyleşi

Göstergelerası çeviriye, fotoğraflarla Benedetti şiirini aktarmaya hazırlanan fotoğraf sanatçlarının açıklık getirmek istedikleri noktalar ve soruları ile dillereası çevirmenin bunlara yanıt olarak kendi çevirmen seçimleri ve bunların ardından nedenleri aktardığı söyleşide çeviri süreci açısından önemli bir nokta da açığa çıkmaktadır. (Bkz. Ek1) Doğrudan alımlayıcının geri bildirimini alan çevirmen kendi çeviri kararlarını daha sağlıklı değerlendirebilmektedir. Tek yönlü bir aktarım olarak düşünülen çeviri edimi karşılıklı bir etkileşime dönüşmüştür. Bu devingenlik içinden de hem son ürün çeviriye hem de daha sonraki çeviri araştırmalarına ilişkin sonuçlar çıkarmak olanağı doğmuştur.

Sonuç:

Çoğu çevirinin, bir metnin birden çok çevirisinin hep rastladığımız bir olgu olduğunu yinelemek isterim. Ayrıca, çoğu çevirinin bir erdem olduğuna inanan Marilyn Gaddis Rose'un “üçboyutlu okuma”nın okura sağladığı varsıllığa inancını anımsamakta yarar var (Gaddis Rose, Marilyn 1997; Krş. Akbulut 2007).⁵

⁴ Bu yazida (2010) özbetim metinlerinin çeviribilim araştırmacısı için işlevsellliğini belirtmiştim. “Özbetim metinlerinin çeviribilim araştırmalarında önemli olduğunu, çeviri alanının kendine, başka alanların penceresinden bakarak değil kendi yordamlarının anahtarlarıyla kapılar açması gerektiğini belirtmeye çalıştığım bu yazida, çeviri nesnesi olmuş hemen her metne çevirmenin yazabileceğini yan metinlerin hem okur hem de araştırmacı için işlevsel olabileceğiğini sergilemeyi amaçladım. Özbetimlemenin, çevirmenin öze dönük bakışındaki öznellüğünün getirdiği kısıtlamalar da gözden kaçırmadan değerlendirildiğinde, çeviriye ışık tutan yanının önemini olduğunu ve kurumsallaştırılarak ama kutsallaştırılıp saltıklaştırılmadan bu geleneğin eğitime ve piyasaya yansıtılması gerektiğini görüyorum.”

⁵ “Marilyn Gaddis Rose, *Translation and Literary Criticism* (1997) adlı kitabında yazınca eleştirinin yazın çevirisine katkısını ırdeiyor. Çevirinin de yazın eleştirisinin de düşünSEL haklar yasasının tanımına göre işleme yapıt olduğunu anımsatıyor; özgün bir yazın metninden yola çıkılarak işlenmiş yapıtlar üretiliyor bu iki metin türü ile de. Yazın eleştirisinin yazına yaklaşımı kolaylaştırdığına, çünkü en belirgin özelliklerinden biri çokanlılık olan yazın metinlerinin bu kapalılığını açamaya yaranan bir anahtar olduğuna dikkati çekiyor. Üstüne metinler yazılmış olan yazınların zaman içinde yitip gitmediğini, böyle dil ve kültürlerin de

Göstergelerası çeviri de metne belki de dördüncü boyutu ekleyerek ve özgün metni geometrik olarak çoğaltarak katmerlenen yepyeni bir yerleme oturtuyor.

Her iki çeviride çevirmen deneyiminde ortak noktalar olduğu gibi farklılıklar da var. Özbetim dökümlerinde bu yanlar belirginleşiyor. Böylece dillerarası algındaki çeşitlilik (Cervantes dergisindeki aynı şiirin iki ayrı değişkesi), göstergelerarası algındaki varsılık (sözcüklerden, dil hammaddesinden görsel imgelere geçiş), ekinlerarası aktarımındaki (Uruguay'dan Türkiye'ye; İspanyolcadan Türkçeye) çokboyutluluğu sergilemekte. Tüm bu çeşitliliğin ayırtına varmamızı kolaylaştırın öğe de çevirilerin ve fotoğrafların yanı sıra bunların arasındaki kara kutular, iletişim olgusu, çevirmenlerin yaptıkları seçimler ve nedenleri, dillerarası çevirmenle göstergelerarası çevirmenler arasındaki yaratıcı etkileşimi sergileyen özbetim metinleri olmaktadır.

konusunu, temsilcisi kalmasa bile yaşamını sürdürdüğünü (örn., Eski Yunanca, Latince) belirtirken bu üst metinlerden birinin yazın eleştirisi ise birinin de çeviri olduğunu söylüyor. Tipki Holmes'un koşuk çevirisini son derece geniş bir yelpazede ele alıp şiir üzerine yazılmış üst metinleri, eleştiri metinlerini de çevirinin bir parçası olarak algılaması gibi (Holmes 1972; krş. Yazıcı 2007)

Yazın eleştirisinin Marilyn Gaddis Rose'un gösterdiği böylesi artsüremsel yararı dışında bir de eşsuremli yararı var. Yazının anlamaya çalışanlara, anlayıp çevirmeye çalışanlara kolaylık sağlıyor. Tipki Holmes'un belirttiği gibi çevirinin önemli bir aşaması. M. G. Rose, çevirmene de yazın okuruna da 'stereoskopik' adını verdiği 'uç boyutlu' okuma alışkanlığını öneriyor. Üç boyutlu okuma, özgün yazın metni yanı sıra bu metnin bir ya da birden çok çevirisini de okuyarak okur çevrenimizi genişletmek ve okur beklentimizi varsayıltırmak, renklendirmek amacını taşıyor. Böylece çevirmen okur 3. boyuta geçiyor. Özgün metnin ve çeviri metinlerin arasındaki boşlukta oluşan ara algı eşiğine ulaşabiliyor. M. G. Rose kitabında ikidilli biri olarak okuduğu Baudelaire'in İngilizceye çevirilerini örmek veriyor; her bir çeviri değişik bir okuma apayı bir metin çözümleme ve kurma girişimi.

Doğrudur; aynı metni değişik iki ya da üç çeviriden okuyunca nasıl da değişik açılardan görür ve anlamı çoğaltırız. Tipki yazın eleştirisi okurken olduğu gibi. Her eleştirmenle yeni bir katman oluşur başka bir anlam gücüllüğü ortaya serilir. Aynı metni çeviren her çevirmenle de bunu yaşarız Bilge Karasu'nun da belirttiği gibi. (1999-“Öteki Metni Tanımak”) Bir de günümüzde çeviriden örnek verelim: Puşkin'in *Yevgeni(y) Onegin* yapısını hem Azer Yaran çevirisinden hem de Kansaubiy Miziev ile Ahmet Necdet çevirisinden okuyan Türk okuru Puşkin'i daha iyi anlamaz mı?” (Akbulut 2007:132-6 “Çeviride E Ortak Paydası”)

KAYNAKÇA

- Akbulut, Ayşe Nihal (2002) “La aventura didáctica de la traducción en la Universidad de Estambul” *Revista del Instituto Cervantes de Estambul*, No. 1, s. 23-27.
- _____ (2007) “Çeviride E Ortak Paydası”, *Ç-N Dergisi*, No.: 2, s. 132-136.
- _____ (2008) “Çeviride Özbetimlemenin Önemi”, *Litera*, 21, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s.1-19.
- _____ (2009) “Güney Amerika Şiiri Çevirisinde Özbetimleme” *Ç-N Çeviri Edebiyatı Kitap*, Sayı, s.125-132.
- _____ (2010) “Çeviribilimde bir Araştırma Gereci olarak Özbetimleme” *Çeviribilim Dergisi*, 1, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s.1-20.
- Benedetti, Mario (1993) *Inventario Uno* Buenos Aires: Seix Barral
- _____ (1993) *Inventario Dos*, Buenos Aires, Seix Barral.
- Carpintero, Rafael (2002) “Taller de traducción” *Revista del Instituto Cervantes de Estambul*, No. 3, s. 39-40.
- Jakobson, Roman (2004) “Çevirinin Dilbilimsel Özellikleri Üstüne” (çev. Ömer B. Albayrak) *Çeviri Şekisi-2*, yay. haz. Mehmet Rifat (89-97) İstanbul: Dünya.
- _____ (1966) “On Linguistic Aspects of Translation”, Brower, Reuben A. *On Translation*, s.232-239.
- Gaddis Rose, Marilyn (1997) *Translation and Literary Criticism. Translation as Analysis*. (Translation Theories Explained.). Manchester. St. Jerome.
- Toury, Gideon (1995a) “The Notion of ‘Assumed Translation’ – An Invitation to a New Discussion”. H. Bloemen, E. Hertog & W. Segers, eds. *Letterlijkheid, Woordelijkheid / Literality, Verbality*, Antwerpen/Harmelen, Fantom, s. 135-147.
- _____ (1995b) *Descriptive Translation Studies and beyond*. Amsterdam/ Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- VV.AA. (2010) *Instituto Cervantes de Estambul Programa cultural*, Mayo-Agosto, s.14-15.

EK. 1**Çevirmenin Tanıklığı: Türkçe Alımlayıcılarla Söyleşi**

Aşağıda dillerarası çevirmen ile göstergelerarası çevirmenlerin yaptığı söyleşiyi bulacaksınız. Fotoğrafları çekenek sanatçılardan açıklık getirmek istedikleri noktalar ile Türkçeye çevirenin açıklamaları ilgili şiirlerin (bkz. Ek 2) başlıklar altında sunulmuştur. Söyleşinin sözlü dili yansitan doğal söylemi değiştirilmemiştir.

**Göstergelerarası çevirmenler olan fotoğraf sanatçılarının sözcüleri
Çiğdem Kendir, Cem Savran ve Nergiz Ovacık, Dillerarası çevirmen Ayşe Nihal Akbulut'tur.**

1.“BU KAVGA”

Soru: *Bu başa çıkılamaz ölüm düşüncesi yerine, bu engellenemez ölüm düşüncesi; İnsanı saran neşesiyle geçici ve gerçek sevginin ? yerine insanı teslim alan neşesiyle geçici ve gerçek aşka?*

Yanıt: “Yok edici” ile karşılaşlık olsun diye “yok edilemez” oldu.

Soru: *nasıl önüne durmalı mezar taşının tohumla hazır tarlayla yerine nasıl önüne durmalı mezar taşının filizlenmiş tohumla (burada sembradio'nun tohumlanmış ve yeşermek üzere olan ya da yeşermiş tarla olduğu anlamından çıkararak bu öneriyi yaptık, daha farklı da ifade edilebilir)*

Yanıt: Ben de sembradio'yu sürülmüş ve yaşamı (tohumu) karşılaşmaya hazır tarla diye anladım. Mezarla karşılık olarak ölüme gidiş ile yaşama yönelme, yaşamdan yana olma (devrimcilik) sesini verebilmek için....”hazır” sözcüğü bu anlamda daha işime yaradı.

2.”PENCEREYE ATILAN TAŞLAR”

Soru: *ve sonra sırtüstü yüzümü çatıya dönerek yerine ve sonra sırtüstü yüzümü tavana dönerek*

Yanıt: “sırtüstü yatıp yüzüm yukarıda” oldu anlam da daha soyutlaşmıştır ve yanaların alanı genişledi

3.“VERELİM ELELE”

Soru: *Senin isteminle ve benim isteğimle yerine senin yapabilirliginle/iradenle ve benim isteğimle (burada siz İspanyolcada olduğu gibi ses uyumunu yakalamışsınız ancak bize yapabilirlilik yada irade anlamı daha iyi yansıtımış gibi geldi)*

Yanıt: Yapabilirlilik yapay ve zorlama bir sözcük...oysa istem tam da iradenin Türkçesi...üstelik istemle istek tam bir şire yakışan rahatlıkla avucumuza düşmüşken bunu değiştirmek tanrı vergisi bir nimete nankörlük olur.

Soru: *yoldaş elele verelim yerine yoldaş verelim elele (şíirin bütünü kafiyeli ve siz bunu çok iyi yansıtmışsınız, bir tek bu misra değiştirilebilirse bu bütünlüğe uygun olacak diye düşündük)*

Yanıt: Başlıkta Verelim Elele biçimini kullanır, şiir boyunca da (sizin de belirttiğiniz gibi uyak çizelgesini bütünlemesine karşın) Elele verelim biçimini kullanırken şöyle düşündüm: (((İlkin, yüksek sesle okuduğumuzda uyağın bu denli sık yinelenmesi metni şiirden çıkarıp yapay bir manzume havasına sokuyordu.(Bir tür kakafoni de oluşuyordu bu gereksiz fazlalıkta (redundancy)))) İlkinci ama daha önemlisi, eylemin (verelim) en sona gelmesi bir devrimci kararlılık kazandırıyordu anlama. Başlıklı Verelim elele anlatımı, okurda, Türkçe alıcının (alımlama estetiği terimleriyle söylesek) Türkçe alıcının beklenen çevreninde (horizon of anticipation) bir belirsizlik yaratıyorbakalım neler olacak bekłentisi; böylece Benedetti'nin vurucu devrimci söylemine hazırlanıyor okur ve şiir metninde, tüm yinelemelerde balta gibi iniyor kararlı bir ses: Elele Verelim....başka yolu yok! Benedetti başlıklı şiir metninde böyle bir ayrım gözetmemiş ama çevirmen kendi okuru için, Türkçe dilinde dile getirirken Benedetti'nin iletisini, sesini, Türkçenin böylesi bir söylemde büründüğü havayı da gözterek bu tür kararlar alabiliyor.

4.“KALP KAVKI”

Soru: *Corazon Coraza'yı ifade etmek gerçekten çok güç ve Kalp Kavkı gerçekten bu ses uyumunu ve anlamı çok iyi yansıtıyor. Tek problem bu şíiri okuyan herkes kavkı anlamını sordu. Burada şíiri daha anlaşılır kılmak adına kavk yerine zırhi kullanabilelimiyiz?*

Yanıt: Bu konuda sözlü olarak Çiğdem Hanım beni ferahlatan şeyler söylemişti. İçim rahat. Okurlar da araştırmacı olmalı gibi düşünceler paylaşmıştık. Ayrıca “kavkı” sözcüğü belki de biyoloji kitaplarından öğrenip unuttuğumuz bir güzelim sözcük. Biz de bildiklerimizin kavkılarından sıyrılp bilmediğimiz evrenlere yol almayı öğrenmeliyiz.:)

Soru: *“ama en çok sevdiğim yanın yakışığısın” misrasını tam çözümleyemedik.*

Yanıt: Şöyledir anlatım vardır; belki ondan esinlendim. “Gelin evin yakışığı” derler yaşılılar. Yani, gelinlerine sevgilerini, beğenilerini anlatırken evin süsü, yakışan kişişi anlamında. Ben de bu dizeyi böyle yorumladım. Her yana yakışıyorsun ama en çok da benim sevdiğim yere, benim sevdiğim olarak yakışıyorsun.

5. “YURT İNSANLIKTIR”

Soru: *Renkli camdan pencere bir düşlemdir ve düşlem bir keşke yerine renkli camdan pencere bir rüyadır ve rüya bir keşke*

Yanıt: Rüya yerine düş kullanıyorum ama burada tek bir düş değil daha geniş bir alan sezdim. Bu alana düş ve benzeri tüm etkinlikler giriyor, imgelemenin doğurduğu her şey, zihnin tasarladığı, bilinçli ya da bilinçsiz, bilinç altından ya da zihnin başka alanlarında tasarlanan, düşlenen, üretilen her şey. Şiirdeki sıraya bakarsak dar bir anlam alanından, elle tutulur bir nesneden gitgide son derece soyut ve geniş bir anlam alanına taşınmaktayız. Elma>elma aғacı> renkli camdan pencere> düşlem>keşke... Geçişlerdeki sıçrama her seferinde daha büyük bir yol alarak oluyor...geometrik bir artışla. Elmadan birden elma ağacına, doğadan yapma dünyaya, elde yapılmış ve çoğu kez doğal bir güç için (tanrisal bir güç için) insanın kurduğu (tapınak/ kilise) bir yere ilişkin bir nesneye (renkli cam) sıçrayış sonra birden insana, insanın (bu kez zihninde) tasarladığı soyut bir varlığa (düşlem) Bu yüzden genişletiyorum alanı ...düşten düşleme...ve sonra da en geniş en soyut olana UMUDA (keşke!) atlayış...

6. “ZAMANSIZ ZAMAN”

Soru: *bata çıka yaşamda birkaç saat için yerine çırpinmak için yaşamda birkaç saat*

Yanıt: Çırpinmak daha edilgen, bata çıka ise etken bir çaba (en azından bende böyle bir izlenim yaratıyor: gözünü budaktan sakınmadan, vereceği zarara aldırmadan içine dalmak)...devrimci ruha çaresiz çırpinmak yakışmıyor.

7. “DUYGULANIMLAR”

Soru: *Duygulanımlar yerine Ruh halleri desek anlamı daha mı iyi verir diye düşündük.*

Uykusuz bir denizkulağı gibi duyumsuyorum – burada ‘denizkulağı’ ‘laguna’nın sanırım tam Türkçe karşılığı, tek problem günlük dilde pek kullanılmadığı için okuyanlarda farklı algılamalara yol açıyor. Bunun yerine lagun ya da içdeniz kullanabilelimiyiz diye düşündük.

Yanıt: Bunları da ozanın deniz izlegini bütünleyen denizcilik terimleri, kavramları, deniz söylemini yansıtma çabası olduğunu konuşmuştu.

Öztürkçe olmadığı için “ruh halleri”ni kullanmak istemem ama bir de ozanın yüzyılina yaklaşmadığını düşünüyorum. Sanki 19. yüzyıl ya da – 20. yy başları gibi.

8. “SENİN YÜZÜN”

Soru: *konuklarım sıraya girer yerine misafirler sıraya girer (burada aslında istenmeyen misafirlerden bahsediyor, konuk sözcüğü bizde bu insanları daha fazla sahiplenme ve kabul etme algısı oluşturduğu için misafir sözcüğünü kullanmak daha mı doğru olur diye düşündük)*

Yanıt: Konuklar yerine “gelen giden eksik kalmaz” oldu.

Soru: *süpürgenin sapıyla zerzelerim kapımı yerine saphı süpürgemi koyarım kapıma (Michele'in açıklamasından anladığım kadariyla istenmeyen misafirleri evden uzak tutmak için uygulanan eski bir batıl adet bu, sadece zerze/zerzelemek sözcüğünü bilmemişiz için bu misraları da anlamakta güçlük çektiğim)*

Yanıt: “kaparım kapımı arkadan/ desteklerim süpürgenin sapiyla” oldu.

Zerze bir tür kapı sürgüsü. Anadolu’da avlu kapılarında kullanılan bir demir çubuk. Kapının iki kanadındaki iki kancaya asılınca kapıyı sürgülemiş olan bir düzenek.

Şu deyimde de bu sözcüğü görürüz. Zerzeyi kilidi teslim etmek= tüm sorumluluğu vermek.

9. “MEVSİMLER”

Soru: *açık kapısıyım zerzeleri kilitleri yerine açık kapısıyım kilitleri(ya da asma kilitleri)*

Yanıt: Zerzeyi burada değiştirmiyorum. Çünkü yanında kilit var...bir fırsat eğitimi de yapmış oluruz okurumuza...nasilsa anlamı kilitten çözmüştür, zerze de belli ki ona benzer bir şey

EK2:

Metinde Gönderme Yapılan Benedetti Şiirleri

Özgün Metinler ve Türkçeye Çevirileri

(Dillerarası)çevirmen Ayşe Nihal Akbulut

Ser y estar

Oh marine

oh boy

una de tus dificultades consiste en que no sabes

distinguir el ser del estar

para ti todo es to be

así que probemos a aclarar las cosas

por ejemplo

una mujer *es* buena
cuando entona desafinadamente los salmos

y cada dos años cambia el refrigerador
y envía mensualmente su perro al analista
y sólo enfrenta el sexo los sábados de noche

en cambio una mujer *está* buena
cuando la miras y pones los perplejos ojos en blanco
y la imaginas y la imaginas y la imaginas
y hasta crees que tomando un martini te vendrá el coraje
pero ni así

por ejemplo
un hombre *es* listo
cuando obtiene millones por teléfono
y evade la conciencia y los impuestos
y abre una buena póliza de seguros
a cobrar cuando llegue a sus setenta
y sea el momento de viajar en excursión a capri y a parís
y consiga violar a la gioconda en pleno louvre con la
vertiginosa polaroid

en cambio
un hombre *está* listo
cuando ustedes
oh marine
oh boy
aparecen en el horizonte
para inyectarle democracia.

Olmak ve bulmak

Ah şu bildik filonun denizcisi, *marine
oh boy*

sorunlarından biri senin yapamamak
ayrımını iki şeyin: *olmak ve bulmak*,
sana göre hepsi bir, her şey *to be*

işte bu yüzden bir deneyelim ayırmayı akı karadan

örneğin

bir kadının iyi *olması* şudur:
kilisede çatlak sesiyle ilahi söyler
ve iki yılda bir buz dolabı değiştirir
ve ayda bir köpeğini psikoloğa yollar
ve yüzleşir cinselliğiyle bir tek cumartesileri, hem de gece

oysa iyi *bulduğun* kadına gelince:
bakınca aklın şaşar, yuvasından uğrar akı belermiş gözün,
ve atamazsın aklından onu, düşlere dalarsın
ve dersin ki bir martini yuvarlasam yüreklenirim
ama nerdee...boşa...yaramaz bir işe.

örneğin

bir erkeğin akıllı *olması* şudur:
bir telefonla milyonlar kazanır
ve ne vicdanının sesine kulak verir ne vergi
ve iyi bir sigorta polisi yaptırır
yetmişine geldiğinde ödenmek üzere
ve *Capri*'ye gemi turu ya da *Paris*'e yolculuk zamanı geldiğinde
ve başarırla *jakond'u Luvr'un* ortasındabecermeyi
başdöndürücü *polaroid* makinesiyle

oysa

akıllı *bulduğun* erkeğe gelince, onu *hazırlıklı bulur*,

ah şu bildik filonun denizcisi, *marine*

oh boy

ufukta belirince siz ve filonuz

ona demokrasi aşılamaya.

(Aynı şiirin 2002'de yapılan ve iki ayrı okur kitlesine yönelik ilk iki değişkesi:)

Olmak ve Bulmak

Ah miço

Oh boy

sorunlarından biri senin yapamamak

ayrimını iki şeyin: olmak ve bulmak,

sana göre hepsi bir, her şey *to be*

işte bu yüzden bir deneyelim ayırmayı akı karadan

örneğin

bir kadının iyi olması şudur:

kilisede çatlak sesiyle ilahi söyleş

ve iki yılda bir buz dolabı değiştirir

ve ayda bir köpeğini psikologa yollar

ve yüzleşir cinselliğiyle bir tek cumartesileri, hem de gece

oysa iyi bulduğun kadına gelince:

bakinca aklın şaşar, yuvasından uğrar aki belermiş gözün,

ve atamazsın aklından onu, düşlere dalarsın

ve dersin ki bir martini yuvarlasam yüreklenirim

ama nerdee...boşa...yaramaz bir işe.

Olmak ve Bulmak ya da *ser* ile *estar*

Ah miço

oh boy

sorunlarından biri senin yapamamak
ayırımıni iki şeyin: olmak ve bulmak, yani *ser* ile *estar*
sana göre hepsi bir, her şey *to be*
hadi bilemedin, en fazla, olmak ya da olmamak
bir ihtimal daha yok

işte bu yüzden bir deneyelim ayırmayı akı karadan
seri estardan, yüzü astardan
örneğin
bir kadının iyi olması şudur: yani *ser*
ama sanma ki ne *serhoş* ne *sergüzeş* peşinde ne *serbest*tir
kilisede çatlak sesiyle ilahi söyleş
ve iki yılda bir buz dolabı değiştirir
ve ayda bir köpeğini psikologa yollar
ve yüzleşir cinselliğiyle bir tek cumartesileri, hem de gece

oysa iyi bulduğum kadına gelince: demek istediğim *estar*
dinine yandığım bu ne esrar
bakınca aklın şaşar, yuvasından uğrar akı belermiş gözün,
ve atamazsın aklından onu, düşlere dalarsın
ve dersin ki bir martını yuvarlasam yüreklenirim
ama nerdee...boşa...yaramaz bir işe.

Esa batalla

¿Cómo compaginar
la aniquiladora
idea de la muerte

con ese incontentible
 afán de vida?

¿cómo acoplar el horror
 ante la nada que vendrá
 con la invasora alegría
 del amor provisional
 y verdadero?

¿cómo desactivar la lápida
 con el sembradío?
 ¿la guadaña
 con el clavel?

¿será que el hombre es eso?
 ¿esa batalla?

Bu kavga

Nasıl uzlaştırmalı
 yok edici
 ölüm düşüncesini
 bu yok edilemez
 yaşam çabasıyla?

Nasıl yakıştırmalı gelecek olan
 hiçliğin karşısındaki dehşeti,
 insanı saran neşesiyle
 geçici ve gerçek
 sevginin?

nasıl önüne durmalı mezartaşının
tohumu hazır tarlayla?
orağın
yonca ile?

sakın ola insan bu olmasın?
bu kavga?

Piedritas en la ventana

De vez en cuando la alegría
tira piedritas contra mi ventana
quiere avisarme que está ahí esperando
pero me siento calmo
casi diría ecuánime
voy a guardar la angustia en su escondite
y luego a tenderme cara al techo
que es una posición gallarda y cómoda
para filtrar noticias y creerlas

quién sabe dónde quedan mis próximas huellas
ni cuándo mi historia va a ser computada
quién sabe qué consejos voy a inventar aún
y qué atajo hallaré para no seguirlos

está bien no jugaré al desahucio
no tatuaré el recuerdo con olvidos
mucho queda por decir y callar
y también quedan uvas para llenar la boca
está bien me doy por persuadido
que la alegría no tire más piedritas
abriré la ventana
abriré la ventana.

Pencereye atılan taşlar

Ara sıra neşe
 pencereme minik taşlar atıyor
 bana anımsatmak istiyor oracıkta beklediğini
 ama ben sakinim
 hatta yansız da denebilir
 kaygımı koruyacağım sağındığı köşesinde
 ve sonra sırtüstü yatıp yüzüm yukarıda
 ki bu incelikli ve rahat bir duruştur
 haberleri elekten geçirip sonra da inanmak için

kimbilir nerede kalacak bundan böyle bırakacağım izler
 kimbilir ne zaman hesaplanacak benim geçmişim
 kimbilir daha ne öğütler bulup çıkaracağım
 ne yollar bulup sapacağım bunlara uymamak için

pekiyi taşı tarağı toplayıp gider gibi yapmayacağım
 belleğimi unuttuklarımla dövmelemeyeceğim
 söylenecek ve susacak daha çok şey var
 ve üzümler var ağızı dolduracak

pekiyi inanmış görüneceğim
 artık minik taşlar atmasın neşe
 açacağım penceremi
 açacağım penceremi.

Vamos juntos

Con tu puedo y con mi quiero
 vamos juntos compañero

compañero te desvela
la misma suerte que a mí
prometiste y prometí
encender esta candela

con tu puedo y con mi quiero
vamos juntos compañero
la muerte mata y escucha
la vida viene después
la unidad que sirve es
la que nos une en la lucha

con tu puedo y con mi quiero
vamos juntos compañero

la historia tañe sonora
su lección como campana
para gozar el mañana
hay que pelear el ahora

con tu puedo y con mi quiero
vamos juntos compañero

ya no somos inocentes
ni en la mala ni en la buena
cada cual en su faena
porque en esto no hay suplentes
con tu puedo y con mi quiero
vamos juntos compañero

algunos cantan victoria
 porque el pueblo paga vidas
 pero esas muertes queridas
 van escribiendo la historia
 con tu puedo y con mi quiero
 vamos juntos compañero.

Verelim elele

Senin isteminle ve benim isteğimle
 yoldaş elele verelim

yoldaş çabani esirgemezsin
 tipki benim gibi yazgın
 söz verdin ve söz verdim
 bu ışığı yakmaya

senin isteminle ve benim isteğimle
 yoldaş elele verelim

ölüm öldürür ve dinle
 yaşam ardından gelir
 işe yarayan birlik ise
 bizi kavgada birlestirendir

senin isteminle ve benim isteğimle
 yoldaş elele verelim

tarih çalsın varsın
 dersini çan gibi
 sabahın tadını çıkarmak için
 şimdi kavga vermeli

senin isteminle ve benim isteğimle
yoldaş elele verelim
artık masum değiliz
ne kötüde ne de iyide
herkes yakışır kendi işine
çünkü kimse geçemez ötekinin yerine

senin isteminle ve benim isteğimle
yoldaş elele verelim

kimileri utku türküler söylüyor
çünkü bunu halk canıyla ödüyor
ama bu sevgili ölüler
kavgalarıyla tarihi yazıyor

senin isteminle ve benim isteğimle
yoldaş elele verelim

Corazón coraza

Porque te tengo y no
porque te pienso
porque la noche está de ojos abiertos
porque la noche pasa y digo amor
porque has venido a recoger tu imagen
y eres mejor que todas tus imágenes
porque eres linda desde el pie hasta el alma
porque eres buena desde el alma a mí
porque te escondes dulce en el orgullo
pequeña y dulce
corazón coraza

porque eres mía
 porque no eres mía
 porque te miro y muero
 y peor que muero
 si no te miro amor
 si no te miro

 porque tú siempre existes dondequieras
 pero existes mejor donde te quiero
 porque tu boca es sangre
 y tienes frío
 tengo que amarte amor
 tengo que amarte
 aunque esta herida duela como dos
 aunque te busque y no te encuentre
 y aunque
 la noche pase y yo te tenga
 y no.

Kalp kavkı

Çünkü benim oldun ve olmadın
 çünkü seni düşünüyorum
 çünkü faltaşı gözleri gecenin
 çünkü gece geçiyor ve sevgilim diyorum
 çünkü resmini almaya geldin sen
 ve kendin tüm imgelerine taş çıkarırsın
 çünkü tırnağından gönlüne degen güzelsin
 çünkü gönlünden benimkine degen iyisin
 çünkü gururun içinde tatlı tatlı saklanırsın
 küçüksün ve tatlı
 kalp kavkı

çünkü benimsin
çünkü benim degilsin
çünkü sana bakarım ve olurum
ve ölmekten beter olurum
sana bakmazsam sevgilim eğer
sana bakmazsam eğer

çünkü ne yana baksam hep sen
ama en çok sevdiğim yanın yakışığısın
çünkü ağızın kan
ve üzüyorsun
sana mecburum sevgilim
sana mecburum
bu yara ta derinime işlese bile
seni arasam bulamasam da
ve hatta
gece geçse ve sen benim olsan
ve olmasan bile.

Patria es humanidad

La manzana es un manzano
y el manzano es un vitral
el vitral es un ensueño
y el ensueño un ojalá
ojalá siembra futuro
y el futuro es un imán
el imán es una patria
patria es humanidad

el dolor es un ensayo

de la muerte que vendrá
y la muerte es el motivo
de nacer y continuar
y nacer es un atajo
que conduce hasta el azar
los azares son mi patria
patria es humanidad

mi memoria son tus ojos
y tus ojos son mi paz
mi paz es la de los otros
y no se si la querrán
esos otros y nosotros
y los otros muchos más
todos somos una patria
patria es humanidad

una mesa es una casa
y la casa un ventanal
las ventanas tienen nubes
pero sólo en el cristal
el cristal empaña el cielo
cuando el cielo es de verdad
la verdad es una patria
patria es humanidad

yo con mis manos de hueso
vos con tu vientre de pan
yo con mi germen de gloria
vos con tu tierra feraz
vos con tus pechos boreales

yo con mi caricia austral
inventamos una patria
patria es humanidad

Yurt insanlıktır

Elma bir elma ağacıdır
ve elma ağacı renkli camdan pencere
renkli camdan pencere bir düşlemdir
ve düşlem bir keşke
keşke geleceğe tohum atar
ve gelecek mıknatıstır
mıknatıs bir yurttur
yurt insanlık

denemesidir acı
gelecek olan ölümün
ve ölüm amacıdır
doğumun ve sürmenin
ve doğum tutulan yoldur
yazgıya götüren
yazgılar yurdumdur
yurt insanlık

belleğim senin gözlerindir
ve gözlerin benim barışım
barışım ötekilerin barışı
ve bilmem isterler mi
bu ötekiler ve biz
ve daha birçok başkası
hepimiz bir yurtuz
yurt insanlık

masa bir evdir
ve ev koca bir pencere
pencerelerin bulutları vardır
ama yalnızca camdan
cam gökyüzünü gölgeler
gökyüzü gerçek olunca
gerçek yurt olur
yurt insanlık

ben kemikten ellerimle
sen ekmekten bağırınla
ben şanlı tohumumla

sen gem vurulmaz toprağınla
sen bora gibi esen gögsünle
ben lodostan okşamalarımla
bir yurt kuracağız yeniden
yurt insanlığıdır.

Tiempo sin tiempo

Precio tiempo necesito ese tiempo
que otros dejan abandonado
porque les sobra o ya no saben
qué hacer con él
tiempo
en blanco
en rojo
en verde
hasta en castaño oscuro
no me importa el color
cándido tiempo

que yo pueda abrir

y cerrar

como una puerta

tiempo para mirar un árbol un farol

para andar por el filo del descanso

para pensar qué bien hoy es invierno

para morir un poco

y nacer enseguida

y para darme cuenta

y para darme cuerda

preciso tiempo el necesario para

chapotear unas horas en la vida

y para investigar por qué estoy triste

y acostumbrarme a mi esqueleto antiguo

tiempo para esconderme en el canto de un gallo

y para reaparecer en un relincho

y para estar al día

para estar a la noche

tiempo sin recato y sin reloj

vale decir preciso

o sea necesito

digamos me hace falta

tiempo sin tiempo

Zamansız zaman

İşte tam da budur gereksinme duyduğum zaman

başkalarının başıboş bıraktığı zaman

fazla geldiğinden ya da bilmediklerinden

ne yapacaklarını
zaman
ak
kızıl
yeşil
giderek koyu kestane
hangi renk olsa olur
yalın masum zaman
benim açıp
kapayabileceğim
bir kapı gibi

zaman bir ağaç bir lamba seyretmek için
dinlenmenin kıyısında yürümek için
bugünün ne iyi ki kiş olduğunu düşünmek için
biraz ölmek için
ve sonra hemen doğmak
ve farkına varmak
ve yüreklenmek
işte tam da budur gerekli zaman
bata çıka dalmak yaşama birkaç saat için
ve neden mutsuz olduğumu araştırmak
ve kendimi eski iskeletime alıştırmak için

saklanmak için zaman, bir horozun ötüşüne
ve yeniden ortaya çıkmak için bir kişinemeyle
ve günü yakalamak için
geceyi yakalamak için
hiç duraksamadan ve saatsiz zaman

tam bu gerek demek doğru olur
 ya da gerekli olan bana
 diyelim bende eksik kalandır
 zamansız zaman

Estados de ánimo

*A veces me siento
como un águila en el aire*
(DE UNA CANCIÓN DE PABLO MILANÉS)

Unas veces me siento
como pobre colina
y otras como montaña
de cumbres repetidas

unas veces me siento
como un acantilado
y en otras como un cielo
azul pero lejano

a veces uno es
manantial entre rocas
y otras veces un árbol
con las últimas hojas

pero hoy me siento apenas
como laguna insomne
con un embarcadero
ya sin embarcaciones

una laguna verde
 inmóvil y paciente
 conforme con sus algas
 sus musgos y sus peces

sereno en mi confianza
 confiado en que una tarde
 te acerques y te mires
 te mires al mirarme.

Duygulanımlar

*Kimileyin duyumsarım
 kendimi havada bir kartal gibi
 (Pablo Milanés'in bir şarkısından)*

Kimileyin acıçası bir tepe
 gibi duyumsarım kendimi
 ve kimi bir dağ gibi
 dorukları ardarda dizilmiş

kimileyin bir kayalık
 gibi duyumsarım kendimi
 ve kimi bir gökyüzü gibi
 mavi ama uzaklarda.

kimileyin insan
 taşlar arasında bir pınardır
 ve kimi bir ağaç
 son birkaç yaprağı kalmış

ama bugün kendimi neredeyse
 uykusuz bir denizkulağı gibi duyumsuyorum
 sütliman bir liman gibi
 artık teknelerin yanaşmadığı

yeşil bir denizkulağı
 kıptısız ve sabırtaşı
 suyosunlarıyla, karayosunlarıyla
 ve balıklarıyla halinden hoşnut

içimdeki güvenle dingin
 inanıyorum bir öğle sonrası
 yanaşıp kendine bakacaksın
 kendine bakacaksın bana baktığında.

Rostro de vos

Tengo una soledad
 tan concurrida
 tan llena de nostalgias
 y de rostros de vos
 de adioses hace tiempo
 y besos bienvenidos
 de primeras de cambio
 y de último vagón

tengo una soledad
 tan concurrida
 que puedo organizarla
 como una procesión
 por colores
 tamaños

y promesas

por época

por tacto

y por sabor

sin un temblor de más

me abrazo a tus ausencias

que asisten y me asisten

con mi rostro de vos

estoy lleno de sombras

de noches y deseos

de risas y de alguna

maldición

mis huéspedes concurren

concurren como sueños

con sus rencores nuevos

su falta de candor

yo les pongo una escoba

tras la puerta

porque quiero estar solo

con mi rostro de vos

pero el rostro de vos

mira a otra parte

con sus ojos de amor

que ya no aman

como víveres

que buscan su hambre

miran y miran

y apagan mi jornada

las paredes se van
queda la noche
las nostalgias se van
no queda nada

ya mi rostro de vos
cierra los ojos

y es una soledad
tan desolada.

Senin yüzün

Bir yalnızlığım var
yolgeçen hanı
eskiye özlemelerle dolu
ve senin yüzlerinle
ta eskiden hoşçakallar
ve öpüçükler hoşgeldinlerle
ilklerle değişikliklerle
ve en son vagonla

bir yalnızlığım var
yolgeçen hanı
öyle ki çevirebilirim
onu bir resmigeçide
renklere göre
büyüküklere göre
ve verilen sözlere
devirlere göre
dokunuşa göre
ve ağızimdaki tada göre

gereksiz tek bir titreme olmadan
kucaklıyorum yokluklarını
destek olan ve yardım eden
bendeki senin yüzünle
gölgelerle doluyum
gecelerle ve isteklerle
kahkahalarla ve herhangi bir
lanet

gelen giden eksik kalmaz
tipki dolup taşan düşler gibi
yeni burukluklarıyla
içtenlikten yoksunluklarıyla
kaparım kapımı arkadan
desteklerim süpürgenin sapiyla
çünkü yalnız kalmak isterim
bendeki senin yüzünle
ama senin yüzün
başka yana bakar
seven gözleriyle
artık sevgi dolu olmayan

yiyecekler gibi
açlığını arayan
bakar dururlar
ve söndürürler günümü

duvarlar çeker gider
gece kalır geriye
özlemler çeker gider
kalmaz bir şey geriye

artık bendeki senin yüzün
gözlerini kapatır

ve öyle bir yalnızlıktır ki
öylesine bırakılmış.

Las estaciones

Están en mí las estaciones
como si fueran una sola
las cuatro siempre están en mí
son cuatro franjas de un abismo
desde la aurora hasta el ocaso
la lluvia el verde el sol el viento
sin desvelarme están en mí
son la misión recién nacida
y son los muertos de mi mundo
mis escondidas estaciones
me hacen feliz / sufren en mí
cada una de ellas tiene un cielo
y cada cielo es un espejo
que habla de todos y de mí
las estaciones se congregan
se reconocen y se abrazan
las cuatro siempre están en mí
soy su fervor sus hojas muertas
su granizada sus cosechas
su puerta abierta sus candados
su insolación sus aguaceros
como un destino están en mí
las estaciones se entreveran
para mezclarse con mi vida

para juntarse con mi muerte
y finalmente huir de mí

Mevsimler

Mevsimleri taşırım içimde
tek bir taneymiş gibi
dördü birden hep içimde
bir uçurumun dört kıyısı
gündoğumundan günbatımına
yağmur yeşil güneş yel
bana sezdirmeden içimde
yeni doğmuş amacım onlar
ve dünyamın ölüleri
benim saklı mevsimlerim
sevindirirler beni / bende acı çekerler
her birinin bir gökyüzü var
ve her gökyüzü bir aynadır
herkesi ve beni konuşan
mevsimler toplasın bir araya
tanışır görüşür ve kucaklaşır
dördü birden hep içimde
ateşiyim onların ölü yaprakları
yağan dolusuyum toplanan hasatları
açık kapısıyım zerzeleri kilitleri
güneş çarpmasıyım sahnaklarıyım
bir yazgı gibi içimde mevsimler
katacaklar bana kendilerini
yaşamıyla karışmak için
ölümümle birleşmek için
ve sonunda benden kaçmak için